
Identiteettivarkaus petosrikoksissa

RA-päivät 2022

Lotta Majewski / Aatsto Asianaaiset

1

Säätelytaustasta lyhyesti:

"Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jos 4 ja 5 artiklassa tarkoitetut teot on tehty käyttämällä väärin toisen henkilötietoja tarkoituksena voittaa kolmannen osapuolen luottamus ja aiheuttaen näin vahinkoa henkilöllisyyden oikealle omistajalle, tätä voidaan kansallisen lain ja säännösten mukaisesti pitää raskauttavana asianhaarana, jolleivät nämä asianhaarat jo kuulu jonkin muun kansallisen lainsäädännön mukaisesti rangaistavan teon tunnusmerkistöön."

→ Suomessa toteutettiin identiteettivarkauden erillisellä kriminalisoinnilla

2

Voimaan 4.9.2015

RL 38:9 a § Identiteettivarkaus

Joka erehdyttääkseen kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttää toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee, on tuomittava identiteettivarkaudesta sakkoon.

- Asianomistajarikos
- ”Tekotaparikos”
- Ensimmäisen voimassaolovuoden aikana 2015-2016 77% tutkinnassa petosrikosten yhteydessä (Ahonen, Tuija 2016)

3

Voimaan 4.9.2015

RL 38:9 a §

Joka erehdyttääkseen kolmatta osapuolta oikeudettomasti käyttää toisen henkilötietoja, tunnistamistietoja tai muuta vastaavaa yksilöivää tietoa ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa sille, jota tieto koskee, on tuomittava identiteettivarkaudesta sakkoon.

- Tunnusmerkistö: erehdyttämistarkoitus, henkilötietojen oikeudeton käyttö, taloudellinen vahinko tai vähäistä suurempi haitta
- Rikoshyödyn hankkiminen, rikosvastuun välttäminen, kiusanteko
- Korotettu tahallisuus
- Ei toissijaisuuslauseketta

4

TALOUDELLINEN VAHINKO TAI VÄHÄISTÄ SUUREMPI HAITTA

- Mikä tahansa taloudellinen vahinko riittää
- Vähäistä suurempi haitta HE:n mukaan ”selvittelyä”
- Petoksen yhteydessä identiteettivarkaus: mikä haitta olisi niin vähäistä, ettei täytä vähäistä suuremman haitan edellytystä?
- HO: mahdollisten taloudellisten menetysten aiheuttama huoli ei yksinään riitä
- HE: yhden reklamaatiosähköpostin lähettäminen ei täytä
- Rikosten yksiköinti voi olla vaikeaa: Jos useampi teko, mistä teosta mikä haitta, kun haitta ”selvittelyä”?

5

KÄRSIMYSKORVAUS?

- Kyllä, mutta hovioikeuskäytännön varassa, ei ole KKO ratkaisua
- ”Identiteettivarkaudessa suojelun kohde on ihmisen identiteetin loukkaamattomuus, ja se loukkaa siten yksin ihmisen yksityisyyttä samalla tavalla kuin esimerkiksi henkilörekisteririkos. Lisäksi identiteettivarkaus voi loukata ja usein käytännössä loukkaakin uhrin persoonallisuutta ja siten myös yksityisyyttä ja kunniaa myös sillä tavoin, että kolmannen erehdyttämiseen liittyvät rikosepäilyt kohdistuvat aluksi perusteettomasti identiteettivarkauden uhriin.”
- Vrt. ”vähäistä suurempi haitta” arvio syntyvästä haitasta

6

RL 36:1 § Petos

Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava *petoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Petoksesta tuomitaan myös se, joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa dataa syöttämällä, muuttamalla, tuhoamalla tai poistamalla taikka tietojärjestelmän toimintaan muuten puuttumalla saa aikaan tietojenkäsittelyn lopputuloksen vääristymisen ja siten aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa. ([13.6.2003/514](#))

Yritys on rangaistava.

7

PETOS JA IDENTITEETTIVARKAUS – YHDESSÄ VAI ERIKSEEN?

- Eri suojeleobjektit, konkurrenssisääntöjen nojalla erikseen (KKO, HE, HO)
- Esim. tilanne, jossa identiteettivarkaus ja lievä petos: molemmat asianomistajarikoksia
- Käytännössä tutkitaan yhdessä: vaikuttaa esitutkinnassa käytettävissä oleviin keinoihin
- Jos asianomistaja ei vie eteenpäin, identiteettivarkaus tekotapana otettu silti huomioon rangaistuksen mittaamisessa: ”[Rekisterimerkintärikoksiin] on sisältynyt kolme niin sanottua identiteettivarkautta, vaikkakaan rikosnimikkeenä ei varsinaisesti ole ollut identiteettivarkaus. ” Rovaniemen hovioikeus 9.2.2017, päätös 17/105455

8

Käytännön ongelmia:

- Eri vanhentumisajat, identiteettivarkaudessa 2 vuotta, petoksessa 5 vuotta, törkeässä petoksessa 10 vuotta
- Identiteettivarkaus ja petos eivät välttämättä tule samanaikaisesti tietoon
- Vähäistä suuremman haitan tulkinta tapauskohtaista= Syyttäjät saattavat yhä ”sisällyttää” identiteettivarkauden petokseen, vaikka asianomistaja vaatii rangaistusta identiteettivarkaudesta
- Tutkinnat ja käsittelyt samassa tekovyyhdissä voivat olla eri tutkinta- ja tuomiopiireissä, jos petoksen tehty netin kautta (kuluttajien välinen kauppa)
- Rikosten yksiköinti jätetty täysin tapauskohtaiseksi
- Kärsimyskorvauksia ei aina tiedetä vaatia